

Bröllopskoordinatören som ceremonimästare

KARIN SALOMONSSON är universitetslektor vid institutionen för Service management, och Etnologiska institutionen, båda vid Lunds universitet. Just nu arbetar hon inom projektet "Ritualernas marknad" finansierat av Vetenskapsrådet samt Erik Philip Sörensens stiftelse.



Det växande intresset för stora, påkostade, överväldigande och personligt utformade bröllop går inte att ta miste på. Det pratas, planeras, organiseras och jämförs blivande brudpar emellan.¹ Intresset närs av ett stort antal specialtidningar, mediabevakning av kungliga vigslar och kändisbröllop, hemsidor och diskussionsforum på nätet, bröllopsmässor och inte minst en uppsjö av företag som erbjuder olika tjänster och produkter för det fulländade bröllopet.

För att navigera i denna tätande terräng går det idag att anlita en bröllopskoordinator. Denna relativt nya tjänst, med inspiration av amerikanarnas *weddingplanner*, är naturligtvis en konsekvens av den exploderande marknaden. Det krävs en person med överblick, sakkunskap och ett omfattande kontaktnät för att hjälpa brudparet att välja leverantörer och arrangörer. Men tjänsten skulle naturligtvis inte ha överlevt om inte den sociala och kulturella acceptansen för överdådiga bröllop hade stärkts och samspelat med samtidens konsumtionskultur (Otnes & Pleck 2003). Idag är det okontroversiellt att lägga stora summor på sitt bröllop, att planera och organisera flera år i förväg och framför allt fördjupa sig i alla de detaljer som sägs vara förutsättningen för det perfekta bröllopet. I och med att det blir "kulturellt möjligt" att gifta sig i stor stil växer också förväntningarna och kraven på just den här dagen.

Det perfekta bröllopet är olika för varje enskilt par, men det viktigaste av allt är att ert bröllop blir ert eget bröllop som speglar er personlighet. Oavsett bröllopets budget och storlek är inget bröllop gjort på ett ögonblick. Det skall vara ett minne för livet, så ingenting man stökar undan snabbt. Förutom tid behövs också fantasi och kreativitet. (www.vastragotalandsweddingplanner.se)

Avsikten med den här artikeln är att diskutera hur ritualer förändras och påverkas (jfr Klein 1995, Bell 1997), i detta fall av professionella "ceremonimästare" som bröllopskoordinatör. Hur han eller hon (men oftast hon) genom att uttolka drömmar och iscensätta det "personliga" skapar trender och samtidigt befäster normer för bröllopsritualen, står i fokus.²

"ATT FÅ UT SÅ MYCKET BRÖLLOP SOM MÖJLIGT"

Istället för att brudparen ringde tre gånger så ringde de femton, tjugo gånger och man hörde att de nästan hade dåligt samvete. Dom ringde och sade: "Hej Tove, förlåt men nu är det jag igen, jag tänkte bara fråga en sak till." Och då kände jag att nu är det dags för den här tjänsten i Sverige. Då kan de köpa den här tjänsten istället för att ha dåligt samvete.

Så beskriver Tove Leijon, ofta kallad Sveriges första bröllopskoordinatör, upprinnelsen till sin egen verksamhet. Idag växer antalet koordinatörer snabbt. Intresset verkar stort att döma av de frågor kring hur man blir bröllopskoordinatör som dyker upp i olika nätbaserade samtalsforum. Många har tidigare arbetat inom olika serviceyrken som restaurang, reseföretag, frisör och skönhet eller med konstnärlig verksamhet. Tove Leijon är nu verksam med att starta en svensk branschorganisation, vilket kan ses som en symbol för de professionaliseringssträvanden som finns.

Bröllopskoordinatörns kontakt med kunderna kan se mycket olika ut och flexibiliteten framhålls också som ett av de utmärkande dragen i verksamheten. Från några timmars konsultation, till delkoordinering, wedding planning, bröllopsdagskoordinering och det mest omfattande så kallade totalarrangemanget då

"ni överlämnar planeringen och allt det praktiska i våra händer. Det enda ni behöver göra är att förmedla känslan om hur ni vill ha det samt bestämma datum."³ Vissa par vill bara ha hjälp med några specifika leverantörer, andra vill ha en diskussionspartner under mer än ett år. Vissa väcks på bröllopsmorgonen av ett telefonsamtal från koordinatören som sedan finns vid paret's sida hela dagen. Avgörande är det första mötet där förtroendet mellan proffs och kund skall etableras. En av de intervjuade berättar att när ett brudpar kontaktar honom och hans affärskompanjon så skickar de först ut ett brev som gratulerar paret till beslutet att gifta sig – och till att de valt just dem. Sedan fyller bruden och brudgummen i var sitt frågeformulär som underlag för den första träffen. "Det är frågor om de har gemensamma barn, vad deras favoritfärg är, vad deras drömmar är, vad de själva vill få ut av bröllopet, varför de vill gifta sig, vad de vill att gästerna ska säga om bröllopet. Efter det får paret ett fyrsidigt dokument med punkter som man bör överväga inför bröllopsplaneringen." "Man är oftast helt slut efter ett bröllopsmöte, två och en halv timme brukar det ligga på, för alla sensorer är ute. Och man ska leverera så pass mycket att de blir trygga i vårt möte, utan att vi egentligen har bestämt något", berättar en annan koordinatör.

Vad en bröllopsplanerare ska göra är svårt att ge ett entydigt svar på. Tove Leijon lånade exempel från en skylt hon hade använt sig av på en bröllopsmessa för att beskriva sin tjänst: bordsplanmakare, vigselportalbyggare, inbjudningsöversättare, inmarschkoreograf, vigselbokningsköare, omplåstrare, båtlovare, ballongknytare, paraplyhållare, brudklänningsrengörare, provlyssnare, huvudvärksbotare, dukningsjusterare, provsmakare, makeup-

Förslag till sagobröllopets kreativa utsmyckning. Detalj från bröllopsmessa på Grand Hotell i Lund. Foto: Susanne Ewert.

kompletterare, nervositetshanterare, servettkare, tårtdekoratör och så vidare. Ordvalet fångar väl den självbild som lyfts fram. Det finns inget som inte kan lösas, skaffas eller förmedlas.

"VÄRLDENS MEST MISSFÖRSTÅDDA YRKE"

Varför skall man överhuvudtaget anlita en bröllopskoordinatör? "Jag kan inte tänka mig något mer onödigt", anförtrödde mig en blivande brud. Att få planera, under-

söka, leta, styra och ställa verkar vissa brudpar absolut inte vilja gå miste om. Koordinatorerna själva beskriver sina kunder som den målgrupp som inser att tid är pengar, som är vana att anlita experter utan att för den skull vara rädda att förlora initiativet. Det kan också vara så att "man vill vårda sitt blivande äktenskap redan tidigt från början" och undvika gräl, som en erfaren rådgivare uttryckte det. Sällan, vilket man kanske skulle kunna tro, tycks det vara par som är helt ointresserade av planering och detaljer

som vänder sig till en koordinator. Tvärtom, är vigsel och fest betydelsefulla för paret söker man hjälp för att få inspiration till ett extraordinärt bröllop.

Det finns en oro hos vissa koordinatörer och festfixare att deras arbete inte värderas, eller rättare sagt inte uppfattas som ett yrke. Att "fixa" lite kan väl vem som helst, och ofta syns inte allt det arbete som ligger bakom till exempel ett färdigdukat festbord. Den könskodning som vidhänger den här typen av sysslor spelar säkert stor roll. Traditionellt är det kvinnan som upprätthåller familjens sociala kontakter, som gör ett "värdinne-jobb", som rycker in när något fattas, och som står för den estetiska utsmyckningen och matlagning. Denna feminina laddning har bidragit till uppfattningen att liknande uppgifter löser sig av sig själv och ska framför allt inte kosta något (osynligt och obetalt arbete). En av våra intervjuade koordinatörer menar att programmet *Bröllopsnojja*, som sändes i Kanal 5 under 2004 ändrade på detta. Programidéen byggde på att ett antal brudpar fick möta olika bröllopskoordinatörer som arrangerade deras bröllop. Arbetets omfattning och expertis blev synligt och förståelsen för att det också kostade ökade.

Samma koordinator beskriver sin tjänst som något som genererar ett mervärde och en kvalitetssäkring för kunden. "De är ju rädda för att det ska bli fel och när de får min hjälp så vet dom att det sällan blir fel. Så det är ju en säkerhet för dom att få min hjälp. Trygghet och kvalitets-säkring". Tryggheten kan till exempel innebära att det är någon som påminner brudparet om att de bör välja en speciell sång som skall spelas när bruden kastar sin bukett, en detalj som är lätt att glömma bort. Tryggheten kan också ges i form av en försäkran att "man får lov" att

ha ett blått bröllop eller en bröllopstårta av mums-mums. Detaljerade körscheman över bröllopsdagen, minut för minut ökar tilliten till koordinatörens arbete, liksom den erfarenhet som säger att "partykillers" som fotografering medan gästerna väntar, eller timmar av presentöppning, bör undvikas.

När kriser inträffar, vilket det oftast gör, sätts koordinatören på prov. I själva verket hade arbetet varit tråkigt utan den "krishantering" som koordinatörerna framhåller som sin stora tillgång. Berättelserna är många om fellevererade brudbuketter, ouppblåsta ballonger eller värmeskåp för åttio gästers mat som spårlöst försvinner. Handlingskraften och uppfinningsrikedomen legitimerar naturligtvis det kloka valet att anlita proffs för att genomföra ritualen.

Även om liknande episoder efter ett tag kan bli ett speciellt minne av en speciell dag är det givetvis koordinatörens ambition att bröllopet skall präglas av perfektion och fullkomlighet, där varje liten detalj är viktig. "Allting har sådan himla stor betydelse... ofattbart... alltså det spelar sån stor roll i sammanhanget, varanda liten grej. Jag får nästan ont i magen när jag tänker på att det verkligen är så hemskt."

"DET ÄR VARJE INDIVIDS DRÖM OCH DEN FÅR MAN INTE TRAMPA PÅ"

Den största utmaningen, enligt koordinatörerna själva, är att "få deras drömmar att slå in på ett sådant sätt som de själva vill. Man kan börja luska eller man kan börja dra i små trådar som kanske sitter långt inne men att de inte vågar säga att det är en dröm." Bröllopsdagen som ett magiskt tillfälle att förverkliga drömmar

att brudparet vill visa vem de är som *individer*. Genom specifika detaljer i festutformning eller maträtter manifesteras vissa familjeband och en privat historia. För det andra kan ett personligt bröllop syfta på längtan efter att skapa något unikt och annorlunda som kontrast till det standardiserade och konventionella firandet.

Som en koordinatör sade: "Vi kan ju förhöja vissa standardmoment så att de blir mer personliga än vad de tycker är personligt." Personligheten fångas i det första viktiga mötet som beskrevs tidigare. Här framhålls koordinatörens livserfarenhet, personkännedom och intuition som avgörande.

Jag försöker lista ut vem de är. Det är mer som att stämma av vilken nivå de är på. Om de är typen som köper gröna, gula eller röda tomater eller om de köper plommontomater. Om de är personer som har en espressomaskin hemma eller kör nescafé.

Prinsesstårten står sig som bröllopsfavorit – men inte hos de professionella bröllopsarrangörerna, vilka heller föreslår exotisk frukt, belgiska chokladlöv och mousse-tårter. Foto: Susanne Ewert.

understryks ofta. (Ett av de många amerikanska företagen i bröllopsbranschen kallar sina *wedding-planners* för just *Dream-makers*™!) Här blir koordinatörens roll som uttolkare och översättare av diffusa, icke-verbaliserade drömmar till ritualens kulturspecifika språk tydliga. Det är också här det finns möjlighet att förändra, överskrida eller justera ritualens förväntade form.

Drömmar verkar i koordinatörernas arbete ofta förknippas med personligheten, ett av nyckelorden för att kunna arrangera ett träffsäkert bröllop. Ett personligt bröllop kan för det första betyda

Det "personliga" skall sedan omformateras till musikval, menykomposition, klänning, gästlista, underhållning under middagen, färgval osv. Skall paret åka hästdroska, motorcykel eller kanske kundvagn? Kan ett vikingabröllop eller söderhavstema fungera? Det är inte säkert att koordinatörernas idéer alltid stämmer överens med brudparets. "Man får aldrig säga nej, utan se möjligheterna att göra saker, men på kanske lite olika sätt. För det finns inga åsikter eller synpunkter från brudparen som är dumt, eller fånigt eller överdrivet." Fast alla idéer är trots allt inte riktigt lika bra och då gäller det att få kunden på andra tankar. En restauratör berättar att "ett proffsigt bemötande" för honom innebär:

Att lyssna på kunden utan att låta kunden få sin vilja igen, rakt igenom. Självklart skall de ha

sina önskemål tillgodosedda och kunna ha fått intrycket av att de har bestämt, men att det egentligen är vi som har bestämt hur alltihopa skall gå till.

Omdömena om konventionella standardlösningar är hårda bland de professionella bröllopsarrangörerna. Tråkigt, fantasilöst och oinspirerande. Matkreatörerna och koordinatörerna – spjutspetskompetensen

i bröllopssammanhang – ikläder sig gärna en upplysande och fostrande roll. Om någon insisterar på en "trerätters" gör man allt för att föreslå en amuse bouche eller en granité som mellanrätt, prinsesstårta är tabu och ordet fläskfilé – "usch jag kan inte ens ta det i min mun!" Bröllopskoordinatörens parallella roll som trendorakel och traditionsbevakare tydliggör å ena

Lika många sätt som det finns att variera detaljer, lika många sätt finns det att reproducera de etablerade ingredienserna i bröllopet. Foto: Susanne Ewert.

sidan brudparens önskan att göra något nytt, som ingen annan i bekantskapskretsen har vågat sig på, å andra sidan tryggheten i att inte göra bort sig.

Längtan efter ett unikt, speciellt och överraskande bröllop kan tolkas som en reaktion på standardiserade och massproducerade varor och tjänster. Paketlösningar och redan uppfunna koncept föraktas som sagt av professionella bröllopsarrangörer och specialtidningar. Paradoxalt nog är de själva också producenter av standard- och paketlösningar – av det "personliga" bröllopet – genom att repetera vissa framgångsrika lösningar, vissa bröllopsteman, vissa menyer och vissa underhållningsinslag. På så vis automatiseras också produktionen av den unika upplevelsen (jfr O'Dell 2005). Slående är hur det "personliga" och unika hittar sin kulturella stöpform och för betraktaren snarast kan upplevas som duplicerat och likartat (jfr O'Dell 2001).

Ritualen får dock inte vara så personlig och annorlunda att den inte kan identifieras som ett bröllop. Man måste kunna känna igen vissa element som bekräftar normen för ett godtagbart bröllop. "Att uppfattas som självständig, autentisk och unik inbegriper alltså paradoxalt nog, att vara lik" (Ambjörnsson 2004:290). Det gäller därför att hitta rätt ton i de nytänkande och avvikande inslagen. Överdrivs detta nytänkande uppfattas bröllopsfestligheterna gärna som annorlunda på ett överdrivet, stereotypiskt eller konstlat sätt. Det är viktigt att de "personliga" inslagen hela tiden korresponderar med, refererar till och tar sin utgångspunkt i ett kulturellt överenskommen ram av uppfattningar och normer, praktiker och tal kring hur ett bröllop "är" och bör vara. Utan denna ram, eller diskurs, saknar det personliga bröllopet mening och uppfattas

därför som icke-autentiskt och tillgjort.

Det ökade intresset för ritualer i allmänhet och bröllopet i synnerhet är egentligen inte förvånande. I en kultur som så starkt präglas av ett ständigt identitetsarbete kopplat till olika konsumtionspraktiker (Lury 1996, Bauman 2004) är små detaljer, form och yta inte "ytligt" i bemärkelsen oviktigt och meningslöst. Tvärtom är uttrycket, den expressiva och estetiska dimensionen i allra högsta grad meningsskapande och kommunikativ. Kundens krav på en ökad upplevelsenivå i varor och tjänster idag, som ofta framhävs inom företagsekonomi och marknadsföring (Pine & Gilmore 1999, Mossberg 2003) och närmandet mellan traditionellt åtskilda sfärer som ekonomi och kultur (Du Gay & Pyke 2002, Löfgren & Willems 2005) syns tydligt i den marknad som växer fram kring rituellt firande. Kravet på en ökad upplevelseintensitet i vardagen, självklarheten i att "ha kul", att förverkliga och iscensätta sig själv, kan förklara det växande intresset för det storartade, professionellt koordinerade bröllopet.

Konsumtionskulturens drivkrafter påverkar i sig ritualen. Den pockar på nya ceremoniella inslag som utvidgar och förskjuter det rituella språket. En av de intervjuade koordinatörerna kommenterar det ökade intresset för en mer elaborerad vigsel. "Ja, men herregud – har de gått och köpt så dyra klänningar och hållit på med allting så måste de ju få visa upp dom i kyrkan i alla fall. Det är ju fullt förståeligt att man vill ha en längre ceremoni."

Även om en ökad differentiering av vigselceremonier och festarrangemang är tydlig, så är det fortfarande relevant att tala om *en* ritual. Lika många sätt som det finns att variera detaljer, lika många sätt verkar det finnas att reproducera de etablerade ingredienserna i bröllopet.

NOTER

- ¹ Detta intresse avspeglas också i ett stigande forskningsintresse. Denna artikel baseras på arbetet inom projekten Ritualernas marknad (Vetenskapsrådet, Erik Philip Sörensens fond) och Two Nations for the Price of One (Ø-forsk). Vid etnologiska institutionen i Göteborg skriver doktoranden Eva Knuts på en avhandling om bröllop (se artikel i detta nummer). Se också Ingraham 1999, Adrian 2003, Boden 2003, Otnes & Pleck 2003.
- ² Underlaget för denna artikel består av ett tiotal intervjuer gjorda av etnologen Susanne Ewert med bland andra bröllopskoordinatorer, festarrangörer och restauratörer. Vi vill tacka Grand Hotell i Mölle, Lioras Catering, Moment Design, Kleins mat, Tove Leijon och Per Hante för engagerad medverkan. Reklam- och presentationsmaterial från Internet, artiklar i special- och dagspress samt besök på bröllopsmässor kompletterar intervjuerna.
- ³ Just detta citat är hämtat från Västra Götalands Wedding Planner. Beteckningarna och omfattningen samt priser skiftar givetvis mellan olika företag.

LITTERATUR

- Adrian, Bonnie, 2003. *Framing the Bride: Globalizing Beauty and Romance in Taiwan's Bridal Industry*. Berkeley: University of California Press.
- Ambjörnsson, Fanny, 2004. *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.
- Bauman, Zygmunt, 2004 (2002). *Samhälle under belägring*. Göteborg: Daidalos.
- Bell, Catherine, 1997. *Ritual Perspectives and Dimensions*. New York: Oxford University Press.
- Boden, Sharon, 2003. *Consumerism, Romance and the Wedding Experience*. Basingstoke: Macmillan.
- Du Gay, Paul & Pyke, Michael (eds), 2002. *Cultural Economy. Cultural Analysis and Commercial Life*. London: Sage Publications.

- Ingraham, Chrys, 1999. *White Weddings. Romancing Heterosexuality in Popular Culture*. New York and London: Routledge.
- Klein, Barbro, (red.), 1995. *Gatan är vår! Ritualer på offentliga platser*. Stockholm: Carlsson.
- Lury, Celia, 1996. *Consumer Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Löfgren, Orvar, & Willim, Robert (eds), 2005. *Magic, Culture and the New Economy*. Oxford: Berg.
- Mossberg, Lena, 2003. *Att skapa upplevelser – från OK till WOW!* Lund: Studentlitteratur.
- O'Dell, Thomas, 2001. "Are you experienced?" I: *Kulturella Perspektiv*, 3:2001.
- O'Dell, Thomas, 2005. "Meditation, Magic and the Spiritual Regeneration: Spas and the Mass production of Serenity." I: Löfgren, Orvar & Willim, Robert (eds), *Magic, Culture and the New Economy*. Oxford: Berg.
- Otnes, Cele & Pleck, Elizabeth, 2003. *Cinderella Dreams: The Allure of the Lavish Wedding*. Berkeley: University of California Press.
- Pine, Joseph & Gilmore, James, 1999: *The Experience Economy: Work is Theatre & Every Business a Stage*. Boston: Harvard Business School Press.

SUMMARY

*The Wedding Planners
as Masters of Ceremonies*

The growing interest in the 'white and lavish' wedding is not to be mistaken. It can be seen in the expanding bridal industry, with its special magazines, bridal shows, internet pages and vast number of products and services for the 'perfect wedding'. To be able to navigate this market a relatively new service has been imported from the USA, the wedding planner. Through interviews, this article explores the ways in which the wedding planner describes his or her work, contact with clients, and what they see as their main task – staging dreams, creating a 'personal' wedding and providing security. What role do the wedding planner play as trendsetter and/or defender of ritual norms?